

دانشگاه خوارزمی
دانشکده ادبیات و علوم انسانی
گروه حقوق

پایان نامه

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد حقوق خصوصی

عنوان:

مسئولیت مدنی پرسنل اتاق عمل

استاد راهنما:

دکتر سید ابولقاسم نقیبی

استاد مشاور:

دکتر محمد روشن

نگارش:

حسین روشن

مهر ۱۳۹۲

دانشگاه علم و فناوری

چکیده

بخش اعمال جراحی بستری و جراحی سرپایی در بیمارستان‌ها از موقعیت ویژه‌ای برخوردار است. از شرایط اصلی بیمارستان‌ها داشتن اتاق عمل کامل و مجهز است که در راه رسیدن به این مقصود علاوه بر داشتن دستگاه‌ها و امکانات و ابزارهای فنی کامل، به افراد متخصص که آشنا و مسلط به امور مربوط به اتاق عمل باشند نیاز است.

افراد مقیم و مستقر در اتاق عمل یا به عبارت دیگر تیم پزشکی اتاق عمل، باید از دقت بالایی برخوردار باشند. زیرا این افراد به طور مستقیم یا غیر مستقیم با جسم و جان بیمار سر و کار دارند.

تیم پزشکی همانند سایر اشخاص نسبت به اعمال و رفتار خود در مقابل بیمار مسئول است. این مسئولیت در برخی صور قراردادی و در برخی صور دیگر ناشی از ضمان قهری است. آنچه ما در این تحقیق در پی تبیین و شفاف سازی آن هستیم مسئولیت ناشی از ضمان قهری یا مسئولیت مدنی تیم پزشکی اتاق عمل است. موضوعی که عامل تلاقی علم پزشکی و حوزه مسئولیت مدنی است.

با این وصف سوال پژوهش حاضر این است که، در صورت ورود خسارت با جمع شرایط مسئولیت قهری تیم پزشکی، بیمار یا نزدیکان وی باید تحت چه عنوانی و بر مبنای چه دلایلی طرح دعوا نمایند؟ در راستای پاسخ به این پرسش با توجه به مبانی موجود می‌توان فروض مختلفی را متصور شد، از یک سو قائل به مسئولیت تضامنی تیم پزشکی، از سوی دیگر می‌توان قائل به مسئولیت رئیس یا سرپرست تیم پزشکی شد، نظر سوم را می‌توان این گونه مطرح ساخت که به تفکیک خسارات ناشی از فعل یا ترک فعل خاص، در حیطه تخصصی هر عضو از تیم پرداخت.

ما در این تحقیق سعی در بررسی فقهی، حقوقی موضوع حاضر خواهیم داشت. در این راستا از کتب، مقالات و اندیشه‌های حقوقی داخلی و خارجی بهره خواهیم جست.

واژگان کلیدی:

مسئولیت مدنی، بیمار، پزشک، اتاق عمل، تیم پزشکی، سببیت.

«فهرست عنوان های اصلی»

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۸	بخش نخست: مبانی و مفاهیم
۹	فصل نخست: مفهوم و انواع مسئولیت
۹	مبحث نخست: معنا شناسی ضمان و مسئولیت
۱۰	بند نخست: مسئولیت و ضمان در لغت و اصطلاح عام
۲۰	بند دوم: مفهوم مسئولیت
۲۵	مبحث دوم: اقسام مسئولیت
۲۶	بند نخست: مسئولیت های قانونی
۳۳	بند دوم: مسئولیت های اخلاقی و وجدانی
۳۵	فصل دوم: اقسام مسئولیت مدنی
۳۶	مبحث نخست: مسئولیت قراردادی
۳۶	بند نخست: مفهوم و ارکان مسئولیت قراردادی
۳۹	بند دوم: شرایط دریافت خسارت ناشی از مسئولیت قراردادی
۴۰	مبحث دوم: مسئولیت مدنی (ضمان قهری)
۴۰	بند نخست: مفهوم و مبانی مسئولیت مدنی
۴۱	بند دوم: ارکان مسئولیت مدنی
۵۲	بخش دوم: مسئولیت مدنی تیم پزشکی
۵۳	فصل نخست: مفاهیم و مبانی
۵۳	مبحث نخست: سیر تاریخی و ارکان مسئولیت مدنی پزشک
۵۳	بند نخست: سیر تاریخی
۵۷	بند دوم: ارکان مسئولیت پزشک
۶۴	مبحث دوم: پرسنل اتاق عمل و مسئولیت آنها
۶۴	بند نخست: پرسنل اتاق عمل
۶۹	بند دوم: مبانی مسئولیت پرسنل اتاق عمل
۸۴	فصل دوم: مسئولیت مدنی پرسنل اتاق عمل در فقه و حقوق موضوعه

۸۴	مبحث نخست: مسئولیت مدنی پرسنل اتاق عمل با رویکردی فقهی.....
۸۴	بند نخست: بررسی آراء فقها
۹۱	بند دوم: مستندات فقهی و حقوقی
۱۰۰	مبحث دوم: مسئولیت مدنی پرسنل اتاق عمل در حقوق موضوعه.....
۱۰۱	بند نخست: مبانی و تئوری های موجود.....
۱۰۵	بند دوم: تطبیق مبانی موجود با حقوق موضوعه
۱۳۰	جمع بندی.....
۱۳۶	نتیجه گیری.....
۱۳۷	فهرست منابع و مآخذ.....

«فهرست تفصیلی مطالب»

صفحه	عنوان
۱.....	مقدمه.....
۸.....	بخش نخست: مبانی و مفاهیم.....
۹.....	فصل نخست: مفهوم و انواع مسئولیت.....
۹.....	مبحث نخست: معنا شناسی ضمان و مسئولیت.....
۱۰.....	بند نخست: مسئولیت و ضمان در لغت و اصطلاح عام.....
۱۰.....	الف) مفهوم لغوی ضمان و مسئولیت.....
۱۳.....	ب) مفهوم اصطلاحی ضمان و مسئولیت.....
۲۰.....	بند دوم: مفهوم مسئولیت.....
۲۱.....	الف) مفهوم اصطلاحی مسئولیت.....
۲۲.....	ب) مفهوم فقهی مسئولیت.....
۲۳.....	ج) مفهوم تکلیفی مسئولیت.....
۲۴.....	د) مفهوم وضعی مسئولیت.....
۲۵.....	مبحث دوم: اقسام مسئولیت.....
۲۶.....	بند نخست: مسئولیت های قانونی.....
۲۶.....	الف) مسئولیت کیفری.....
۲۷.....	۱. شروط احراز مسئولیت کیفری.....
۲۷.....	۲. ارکان مسئولیت کیفری.....
۲۸.....	۲-۱. انتساب مادی.....
۲۸.....	۲-۲. انتساب معنوی.....
۲۸.....	۳. تفاوت مسئولیت کیفری با مسئولیت مدنی.....
۳۰.....	ب) مسئولیت مدنی.....
۳۰.....	۱. مفهوم و معنای مسئولیت مدنی.....
	۲-تعریف مسئولیت مدنی

۳۱	۲-۱. مسئولیت مدنی به معنی اخص
۳۱	۲-۲. مسئولیت قراردادی
۳۱	۳. شرایط تحقق مسئولیت مدنی به معنی اعم
۳۲	ج) مسئولیت انتظامی
۳۳	بند دوم: مسئولیت های اخلاقی و وجدانی
۳۳	الف) کلیات
۳۳	ب) معنی و قلمرو مسئولیت اخلاقی
۳۴	ج) ویژگی های مسئولیت اخلاقی
۳۵	د) شرایط مسئولیت اخلاقی
۳۵	فصل دوم: اقسام مسئولیت مدنی
۳۶	مبحث نخست: مسئولیت قراردادی
۳۶	بند نخست: مفهوم و ارکان مسئولیت قراردادی
۳۶	الف) مفهوم مسئولیت قراردادی
۳۶	ب) شرایط ایجاد مسئولیت قراردادی
۳۶	۱. وجود یک قرارداد معتبر
۳۷	۲. رابطه علیت بین خسارت و عدم اجرای قرارداد
۳۷	۳. وجود رابطه قراردادی
۳۸	ج) ارکان مسئولیت قراردادی
۳۸	۱. تخلف از قرارداد (عهد شکنی)
۳۸	۲. اثبات ضرر
۳۸	۳. رابطه سببیت
۳۹	بند دوم: شرایط دریافت خسارت ناشی از مسئولیت قراردادی
۳۹	الف) انقضاء موعد
۳۹	ب) تحقق ضرر
۳۹	ج) عدم اجرای تعهد
۴۰	د) لزوم جبران خسارت
۴۰	مبحث دوم: مسئولیت مدنی (ضمان قهری)

بند نخست: مفهوم و مبانی مسئولیت مدنی	۴۰
بند دوم: ارکان مسئولیت مدنی	۴۱
الف) ضرر	۴۱
۱. اقسام ضرر	۴۲
۱-۱. ضرر مادی	۴۲
۱-۲. ضرر معنوی	۴۲
۱-۳. ضرر (صدمه) بدنی	۴۲
۲. شرایط ضرر قابل مطالبه	۴۳
۱-۲. مسلم بودن ضرر	۴۳
۲-۲. مستقیم بودن ضرر	۴۴
۲-۳. ضرر باید جبران نشده باشد	۴۵
ب) فعل زیانبار	۴۵
۱. تعریف فعل زیانبار	۴۵
۲. اقسام فعل زیانبار	۴۶
۱-۲. فعل شخص	۴۷
۲-۲. فعل حیوان و اشیاء	۴۷
۲-۳. مسئولیت ناش از فعل غیر	۴۷
ج) تقصیر	۴۸
۱. مفهوم تقصیر	۴۸
۲. معیار تقصیر	۴۹
د) رابطه سببیت	۴۹
۱. نظریه برابری اسباب	۵۰
۲. نظریه سبب نزدیک یا آخرین سبب	۵۰
۳. نظریه سبب متعارف و اصلی	۵۰
۴. استثنائات بر وجود رابطه سببیت	۵۱
بخش دوم: مسئولیت مدنی تیم پزشکی	۵۲
فصل نخست: مفاهیم و مبانی	۵۳

مبحث نخست: سیر تاریخی و ارکان مسئولیت مدنی پزشکی..... ۵۳

- بند نخست: سیر تاریخی ۵۳
- الف) در جهان ۵۳
۱. در تمدنهای ابتدایی ۵۳
۲. در بابل، یونان، مصر و روم باستان ۵۴
- ب) در ایران و اسلام ۵۵
۱. در ایران ۵۵
۲. در دوران اسلامی ۵۶
- بند دوم: ارکان مسئولیت پزشکی ۵۷
- الف) خطای پزشکی ۵۷
- مفهوم و معیار خطای پزشکی ۵۷
- ب) مصادیق خطای پزشکی ۵۸
۱. مرحله تشخیص ۵۸
۲. مرحله معالجه ۵۸
۳. مرحله عمل جراحی ۵۹
- ج) عدم اخذ رضایت ۵۹
۱. مفهوم حقوقی رضایت ۶۰
۲. انواع رضایت ۶۰
۳. آگاهانه بودن رضایت ۶۱
۴. قلمرو رضایت ۶۳

مبحث دوم: پرسنل اتاق عمل و مسئولیت آنها..... ۶۴

- بند نخست: پرسنل اتاق عمل ۶۴
- الف) افراد استریل تیم جراحی ۶۶
۱. جراح ۶۶
۲. دستیار جراح ۶۶
۳. دستیار اول جراح ۶۶
۴. دستیار اول غیر پزشک ۶۷

۵. دستیار اول پرستار ۶۷
۶. فرد اسکراب ۶۸
- ب) افراد غیر استریل تیم جراحی ۶۸
۱. فرد بیهوشی دهنده ۶۸
۲. فرد سیر کولر ۶۸
- بند دوم: مبانی مسئولیت پرسنل اتاق عمل ۶۹
- الف) مبانی قانونی مسئولیت مدنی ۶۹
۱. نظریه تقصیر ۶۹
- ۱-۱. تفاوت مسئولیت شخصی و مسئولیت نوعی ۷۰
- ۱-۲. رفع عیب از نظریه تقصیر شخصی ۷۰
- ۱-۲-۱. نظریه تعدیل شده ۷۱
- ۱-۲-۲. نظریه عدول از تقصیر ۷۱
۲. نظریه خطر ۷۱
- ۱-۲. انتقا از این نظریه ۷۲
- ۲-۲. ضرورت تعدیل نظریه ایجاد خطر ۷۲
۳. نظریه تضمین حق ۷۳
- ب) ماهیت و ارکان مسئولیت مدنی پزشک ۷۳
۱. ماهیت مسئولیت پزشک ۷۴
- ۱-۱. دیدگاه های موجود در مورد مسئولیت پزشکی ۷۴
- ۱-۱-۱. قهری بودن مسئولیت پزشک ۷۵
- ۱-۱-۱-۱. سابقه امر ۷۵
- ۱-۱-۱-۲. دلایل طرفداران این نظریه ۷۵
- ۱-۱-۲. قراردادی بودن مسئولیت پزشکی ۷۶
- ۱-۱-۲-۱. مفهوم مسئولیت قراردادی ۷۶
۲. ماهیت تعهد پزشک ۷۷
- ۲-۱. نظریه تعهد به نتیجه ۷۷
- ۲-۲. نظریه تعهد به وسیله ۷۸

۳- تحلیل حقوقی قرارداد معالجه	۸۲
۳-۱. اجاره بودن قرارداد معالجه	۸۲
۳-۲. جعاله بودن قرارداد معالجه	۸۲
۳-۳. وکالت بودن قرارداد معالجه	۸۲
۳-۴. عقد نامعین بودن قرارداد معالجه	۸۳
فصل دوم: مسئولیت مدنی پرسنل اتاق عمل در فقه و حقوق موضوعه.....	۸۴
مبحث نخست: مسئولیت مدنی پرسنل اتاق عمل با رویکردی فقهی.....	۸۴
بند نخست: بررسی آراء فقها	۸۴
الف) طبابت واجب کفایی است	۸۴
ب) قاعده احسان	۸۵
ج) نظر فقهای عظام شیعه و سنی	۸۷
بند دوم: مستندات فقهی و حقوقی	۹۱
الف) بررسی فقهی موضوع	۹۲
ب) قواعد فقهی و حقوقی مورد استناد	۹۷
۱. قواعد فقهی و حقوقی مورد استناد مشهور	۹۷
۱-۱. قاعده اتلاف	۹۷
۱-۲. قاعده تسبیب	۹۸
۱-۳. قاعده غرور	۹۸
۱-۴. اجماع	۹۹
۲. قواعد فقهی و حقوقی مورد استناد غیر مشهور	۹۹
۲-۱. اصل براءت	۹۹
۲-۲. اذن بیمار یا ولی او	۹۹
۲-۳. اذن عقل و شرع	۱۰۰
مبحث دوم: مسئولیت مدنی پرسنل اتاق عمل در حقوق موضوعه	۱۰۰
بند نخست: مبانی و تئوری های موجود	۱۰۱
الف) تئوری مصونیت خیر خواهانه	۱۰۱
ب) تئوری مسئولیت کارفرما	۱۰۲

ج) تئوری ناخدای کشتی	۱۰۴
د) تئوری مسئولیت قانونی	۱۰۴
تطبیق مبانی موجود با حقوق موضوعه	۱۰۵
الف) سببیت	۱۰۷
۱. رابطه سببیت	۱۰۷
۲. اثبات رابطه سببیت	۱۰۸
۳. استثنائات بر رابطه سببیت	۱۰۹
۳-۱. غصب	۱۰۹
۳-۲. شبهه غصب	۱۱۰
ب) تعیین سبب مسئول در سبب مجمل	۱۱۰
۱. بررسی مسئله در فقه و حقوق اسلامی	۱۱۲
۱-۱. بحث و بررسی	۱۱۳
۱-۲. تعیین سبب مسئول با استفاده از قاعده قرعه	۱۱۴
۱-۳. انجام قرعه در سبب مجمل	۱۱۵
۱-۴. جبران خسارت زیان دیده از بیت المال	۱۱۷
۱-۵. جبران خسارت زیان دیده به وسیله شرکت های بیمه	۱۱۹
ج) بررسی سبب متعارف و اصلی در فقه اسلامی	۱۲۰
د) بررسی سبب متعارف و اصلی در حقوق موضوعه	۱۲۱
۱. نظریه سبب متعارف	۱۲۱
۲. معیار توزیع مسئولیت	۱۲۲
۳. تقسیم مسئولیت به نسبت درجه تقصیر	۱۲۳
۴. تقسیم مسئولیت به تساوی	۱۲۵
۵. سازگاری موضوع با عدالت	۱۲۶
ه) بررسی نظریه تساوی اسباب در جبران خسارت	۱۲۶
و) بررسی قوانین	۱۲۸
جمع بندی	۱۳۰
نتیجه گیری	۱۳۶

مقدمه

واژه مسئولیت که در زبان انگلیسی معادل کلمات **Liability** است در لغت نامه فارسی تعاریف متنوعی را به خود اختصاص داده است. فرهنگ عمید در تعریف مسئولیت بیان می دارد: «مسئولیت عبارت است از آن چه که انسان بر عهده دارد و مسئول آن می باشد و مسئول به معنی پرسیده شده و خواسته شده است.» در فرهنگ معین مسئولیت به معنای موظف بودن به انجام دادن امری تعریف گردیده است.

مسئولیت در اصطلاح فقهای اسلامی به معنی تعهد شخص بر رفع ضرری که به دیگری وارد کرده است، آمده، خواه این ضرر ناشی از تقصیر شخص باشد یا ناشی از فعالیت او و خواه بر نفس انسان باشد یا مال او. بر این مبنا مسئولیت معادل واژه ضمان است که فقها آن را در مفهوم مسئولیت مدنی و مسولیت کیفری به کار برده اند.

در اصطلاح حقوقی نیز مفهوم مسئولیت از معنای لغوی آن مایه گرفته و به این معنی است که هر شخص باید پاسخگوی آثار و نتایج اعمال خویش باشد. پس مسئولیت تعهد شخص به جبران خسارت وارده به دیگری است خواه این تعهد ناشی از قرارداد باشد یا نقض یک تکلیف قانونی. مسئولیت همواره با التزام همراه است و این التزام یعنی تحمل سزای افعال سرزنش آمیز مسئول. علی الاصول به صرف ارتکاب فعل، نمی توان بار مسئولیت را به دوش مقصر گذاشت، بلکه باید تقصیری که مرتکب شده است را ابتدا به حساب او گذاشت و بعدا از او حساب خواست. توانایی پذیرفتن بار تقصیر در زبان حقوقی قابلیت انتساب نامیده می شود و آن را برخورداری کامل از ادراک و اختیار می دانند.

در خصوص تعریف مسئولیت پزشک باید بیان داشت که مسئولیت لفظ عامی است که برای هرکس که امکان سوال و مواخذه از آن وجود داشته باشد اطلاق می شود و اضافه شدن واژه پزشکی به مسئولیت، معنای لفظ را به صورت خاص آن محدود می کند. بدین ترتیب مسئولیت های دیگری که وابسته به طب نیست نظیر مسئولیت قضایی، مسئولیت مهندسی و معماری و ... از آن خارج می شود. مسئولیت پزشکی نیز مانند هر مسئولیت دیگری شامل مسئولیت مدنی و جزایی است و در آثار فقها به عنوان «ضمان طیب» یاد می شود.

مسئولیت پزشک را می توان به الزام پزشک به جبران خسارن ناشی از جرم و خطا یا ضرری که در نتیجه اقدامات پزشکی به دیگری وارد کرده است تعریف نمود. بدین ترتیب تفاوتی نمی کند که این جرم و خطا در نتیجه عدم اجرای مفاد قرارداد بین پزشک و بیمار باشد یا خسارتی ناشی از نقض یک تکلیف قانونی.

منظور از اقدامات پزشکی کلیه اقداماتی است که پزشک در مراحل مختلف معالجه بیمار اعم از معاینه، تشخیص و درمان به عمل می آورد. از مفهوم مخالف جرم و خطای مندرج در تعریف چنین مستفاد می گردد که اقدامات پزشک می بایست در چارچوب قوانین و مقررات جاری و در برگیرنده شرایط مقرر قانونی باشد تا پزشک میرا از مسئولیت گردد.

ضرورت شناخت

پزشکی یکی از شاخه های مهم و پر مخاطب علوم است که قدمتی به اندازه تاریخ بشریت دارد. با گذشت زمان و پیشرفت فن آوری و بهداشت عمومی انسان ها نه تنها از نیاز به علوم پزشکی کاسته نشده؛ بلکه وابستگی نوع بشر به این جامعه وارد مراحل جدیدی شده و روزافزون گردیده است. پزشکان در طول تاریخ همواره از جایگاه ممتازی در جامعه برخوردار بوده اند. قداست حرفه پزشکی در جامعه ما هم ریشه در تعالیم دینی دارد و هم در فرهنگ غنی ایرانی. به همین دلیل در فقه اسلامی موضوع طب و طبابت به صورت باب جداگانه ای مورد بحث های فنی و حقوقی مبسوطی قرار گرفته است. دانشمندان و نخبگان علمی سده های گذشته علاوه بر فراگیری علوم مورد علاقه خود دستی هم در پزشکی سنتی داشتند و هنوز بسیاری از دستاوردهای طب سنتی و طبیعی ایشان مورد تأیید علم پزشکی امروز است.

گسترش قابل توجه شاخه های علم پزشکی در رشته ها و بخش های مختلف و پیچیدگی هایی که برای شناسایی و درمان کامل افراد حاصل شده، شرایط خاصی را در این عرصه به وجود آورده است. از یک طرف، کشف و تولید داروهای جدید که دارای اثربخشی سریع و حیاتی برای بدن هستند و از طرف دیگر، تأثیرات منفی که این داروها در صورت عدم تجویز و استفاده درست بر وضعیت روحی و جسمی فرد می گذارند، وجود ضوابط و مقررات دقیق را ضروری و اجتناب ناپذیر می نماید. از یک سو باید بیماران در مراجعه به جامعه پزشکی از امنیت روانی در معالجه برخوردار بوده و از درمان مناسب و ایمن خود اطمینان حاصل نمایند و از سوی دیگر لازم است امنیت شغلی و اجتماعی پزشکان نیز مورد توجه و عنایت قوانین و مقررات حاکم قرار گیرد؛ به نحوی که برآیند این دو موضوع سلامت جامعه و بهداشت فردی و اجتماعی را موجب شود.

مسئولیت پزشکی، پاسخگو بودن پزشک در قبال خساراتی است که به بیمار وارد می‌آورد و این خسارات، ناشی از انجام وظایف پزشکی است. اگر مسئولیت پزشکی مبتنی بر «نظریه قهری» باشد؛ اثبات تقصیر برعهده بیمار یا مدعی خسارت است و در صورتی که مبتنی بر «نظریه قراردادی» باشد، بسته به اینکه تعهد پزشک، تعهد به «نتیجه» یا به «وسیله» باشد، موضوع متفاوت خواهد بود. مسئولیت پزشکی، از ادوار گذشته تاکنون، فراز و نشیب‌های فراوانی را پشت سر گذاشته است، گاهی مبتنی بر قهری بودن و گاهی بر پایه قراردادی بودن، تفسیر شده است.

یکی از قدیمی‌ترین و مهمترین نظریه‌ها در خصوص مبنای مسئولیت مدنی، نظریه تقصیر است. با توجه به پیشرفت علوم و صنایع و ازدیاد مراجعه به پزشک و وجود عوامل ناشناخته بسیار در فرآیند درمان، مسئولیت مدنی ناشی از فرآیند درمان، اهمیت روزافزونی یافته است. خاصه آن که در بسیاری از موارد، مبنای مسئولیت در حقوق ایران نظریه تقصیر می‌باشد. عهد اصلی پزشک در برابر بیمار، ناظر به درمان اوست، ولی سایر تعهدات پزشک مانند اسرار پنهانی که به ناچار نزد او به امانت می‌ماند، تکالیف فرعی دیگری نیز برای او ایجاد می‌کند که این امر چهره‌ای خاص از تقصیرهای پزشکی را آشکار می‌سازد.

لازم به ذکر است، در گذشته مسله‌ای بنام تیم پزشکی و مسئولیت آنها مطرح نبود. جراح تنها پزشکی بود که حتی بدون حضور متخصص بیهوشی به عمل جراحی می‌پرداخت و چنانچه اقدامات او منجر به ایراد صدمه و یا مرگ بیمار می‌گردید او تنها کسی بود که می‌توانست مسئول تلقی گردد.

بتدریج تحولاتی اساسی در اعمال جراحی ایجاد شد به گونه‌ای که امروزه افراد مختلفی چون متخصص بیهوشی، دستیار، پرستار، تکنسین اطاق عمل و بعضاً مدیر موسسه پزشکی از همکاران جراح در تیم پزشکی محسوب می‌گردند.

در نتیجه در صورت بروز حادثه‌ای، اظهار نظر در خصوص مسئولیت اعضای تیم پزشکی بسیار دشوار می‌گردد. زیرا از این لحظه به بعد این سوال مطرح می‌شود که در صورت بروز مرگ بیمار یا ایراد صدمه‌ای به او، مسئولیت آن را باید به چه کسی نسبت داد.

آیا متخصص بیهوشی و سایر اعضای تیم پزشکی از نظر جراح که سرپرستی تیم را به عهده دارد تبعیت می‌کنند و مسئولیتی در قبال اعمال خویش به عهده ندارند یا این که مسئولیت جراح در سرپرستی تیم پزشکی نافی مسئولیت ناشی از خطاهای ارتكابی سایر اعضای و همکاران جراح در تیم پزشکی نیست؟

در این بحث نظریات و تئوری‌های مختلفی ابراز شده است: «تئوری مصونیت خیر خواهانه»، «تئوری مسئولیت کارفرما»، «تئوری مسئولیت مشترک»، «تئوری ناخدای کشتی» و «تئوری مسئولیت قانونی».

الف) طرح سوال های تحقیق (اصلی و فرعی)

سوالات اصلی :

- مسئولیت مدنی کادر یا کارمندان اتاق عمل بیمارستان ها به چه صورت است؟
- چنانچه در نتیجه ی اقدامات صورت گرفته توسط پرسنل اتاق عمل در مدتی که بیمار در اتاق عمل به سر می برد صدماتی به بیمار وارد آید جبران خسارات وارده بر عهده چه کسی است آیا کلیه ی مسئولیت ها با پزشک جراح است؟ یا بر مبنای قرارداد است یا هر یک از تیم پزشکی و پرسنل مستقر در اتاق عمل در حیطه تخصصش مسئولیت دارند؟

سوالات فرعی

- ماهیت مسولیت مدنی پزشک به چه صورت است؟
- ارکان ومبانی مسولیت مدنی پزشک کدامند؟
- آیا در قوانین ومقررات موضوعه در راستای بیمه مسولیت مدنی حرفه ای پزشک به محوریت حق بیمار و لزوم حفظ اعتماد بیماران از طریق اظهار خطای پزشکی توجهی شده است؟
- زمانی که بیمار به اتاق عمل منتقل می شود مسولیت هر یک از پرسنل اتاق عمل از جمله رئیس اتاق عمل ،متخصص بیهوشی ،سرپرستار اتاق عمل،پزشک جراح،پرستار مسئول شیفت وسایر متخصصین بخش اتاق عمل به چه صورت است؟
- رویه عملی موجود در رابطه با مسولیت پرسنل اتاق عمل به چه صورت است آیا قراردادی است یا تابع اصول وقواعد مقررات ویژه ای است؟

ب) فرضیه های تحقیق

- هر یک از پرسنل اتاق عمل در حیطه ی تخصصش مسولیت دارد.
- مسولیت ناشی از فعل غیر امری استثنایی است واینکه یک جراح سرپرستی تیم جراحی را در اتاق عمل بر عهده دارد لزوماً به این معنی نیست که مسولیت اقدامات زیر دستان بر عهده وی باشد.
- در این رابطه بایستی به قراردادی موجود بین جراح سرپرست تیم پزشکی و بیمار توجه شود وچنانچه وی در قرارداد چیزی بیش از اجرای وظیفه ی خویش تعهد نکرده باشد نمی توان وی را مسؤل اقدامات سایر همکارانش قرار داد ومسولیت ناشی از خطای دیگران به وی منتسب نمی شود

ج) اهداف تحقیق

از انجایی که در بسیاری از موارد کارکنان اتاق عمل اطلاع دقیقی از مسئولیت هایی که در صورت بروز حوادث و اتفاقات متوجه آنها خواهد بود ندارند و در واقع این عدم اطلاع بیشتر به دلیل نبود منبعی است که به صورت دقیق مسئولیت تک تک کارکنان اتاق عمل را بررسی کرده باشد و از طرفی هم قوانین مقررات مربوط به حقوق پزشکی در کشور ما دارای نواقص بسیاری است که حتی در رویه ی قضایی هم اختلاف نظرات و اشکالاتی وجود دارد در این تحقیق با مراجعه منابع مختلف فقهی و استفاده از مبانی نظری مسئولیت مدنی در کشور ما، استفاده از نظریات بخش های حقوقی بیمارستان ها و همچنین با بهره گیری از منابع حقوق پزشکی کشور هایی که در این زمینه کار کرده اند در صددیم تا موضوعات و مطالبی ارائه شود که در برگیرنده توضیحاتی دقیق در مورد مسئولیت مدنی کارکنان اتاق عمل باشد و امیدواریم که این اثر مورد مطالعه ی و استفاده بخش های حقوقی بیمارستان ها و کارکنان اتاق عمل قرار بگیرد و در زمینه حقوق پزشکی در زمینه مسئولیت مدنی کارکنان اتاق عمل تا حدودی کار موثری به حساب بیاد.

روش و مراحل انجام تحقیق

الف) الگوی کلی روش تحقیق

روش تحقیق به صورت توصیفی و تحلیلی می باشد یعنی علاوه بر توصیف دقیق و نظامند موضوع و بیان آنچه که هست، با تحلیل موضوعات و با روش عقلی و استدلالی راه حل های جدیدی که میتوان از اصول وقواعد حقوقی و مبانی نظری مسئولیت مدنی در رابطه با موضوع تحقیق استخراج کرد ارائه می گردد .

ب) روش ها و ابزار های جمع اوری اطلاعات مورد نیاز

روش جمع اوری اطلاعات عمدتاً به صورت کتابخانه ای بوده و در بعضی موارد و برای آشنایی با قراردادهای بین بیمار و پزشک و اطلاع از رویه ی موجود در بیمارستان ها با قسمت های حقوقی بیمارستان ها و مسئولین اتاق عمل مصاحبه هم صورت گرفته است.

پلان تحقیق

پایان نامه پیش روی در قالب دو بخش و هر بخش در قالب دو فصل ارائه خواهد شد. در بخش نخست تحت عنوان «مبانی و مفاهیم» در ذیل دو فصل؛ فصل نخست «مفهوم و انواع مسئولیت» و فصل دوم با عنوان «اقسام

مسئولیت مدنی» به بررسی موضوع خواهیم پرداخت. هر کدام از فصول اول و دوم به دو مبحث و هر مبحث در قالب دو بند به بررسی جزئی تر و دقیق تر عنوانین پرداخته شده است.

بخش دوم با عنوان «مسئولیت مدنی تیم پزشکی» ارائه شده است. این فصل نیز به دو فصل، فصل نخست «مفاهیم و مبانی» در قالب دو مبحث با عنوانین «سیرتاریخی و ارکان مسئولیت مدنی تیم پزشکی» (مبحث نخست)، « پرسنل اتاق عمل و مسئولیت آنها» (مبحث دوم) آمده شده است. هر کدام از مباحث فوق خود به دو بند منقسم شده است.

فصل دوم این بخش با عنوان «مسئولیت مدنی پرسنل اتاق عمل در فقه و حقوق موضوعه» به دو مبحث، مبحث نخست «مسئولیت مدنی پرسنل اتاق عمل با رویکردی فقهی»، مبحث دوم «مسئولیت مدنی پرسنل اتاق عمل در حقوق موضوعه» به نگارش درآمده است. در مبحث نخست به بررسی آراء فقها (بند نخست) و مستندات فقهی و حقوقی (بند دوم) پرداخته ایم. در مبحث پایانی به واکاوی مبانی و تئوری های موجود (بند نخست) و تطبیقی تئوری ها با مبانی موجود (بند دوم) پرداخته ایم. در آخر به جمع بندی نظرات موجود و بیان نتیجه پرداخته شده است.